

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brussels, 28.10.2009
COM(2009) 591

PREDBEŽNÁ VERZIA

OZNÁMENIE Z KOMISIE ADRESOVANÉ EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU EKONOMICKÉMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU PRE REGIÓNY

Lepšie fungovanie potravinového dodávateľského reťazca v Európe

{SEC(2009) 1445} {SEC(2009) 1446} {SEC(2009) 1447} {SEC(2009) 1448} {SEC(2009) 1449} {SEC(2009) 1450}

OZNÁMENIE Z KOMISIE ADRESOVANÉ EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU EKONOMICKÉMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU PRE REGIÓNY

Lepšie fungovanie potravinového dodávateľského reťazca

1. ÚVOD

V priebehu predchádzajúcich niekoľkých rokov značne kolísali ceny v potravinovom dodávateľskom reťazci. Od polovice roku 2007 – do polovice roku 2008 výrazne rástli ceny poľnohospodárskych komodít, čo malo za následok zvýšené spotrebiteľské ceny a celkove vyššiu hladinu inflácie. Odvtedy ceny mnohých komodít klesli na hladiny porovnateľné k tým, ktoré sa dosiahli pred začiatkom prudkých zmien nárastu cien alebo dokonca nižšie. Avšak, pokračovalo narastanie spotrebiteľských cien potravín a začali klesať len v máji 2009 a vyvolali znepokojenia ohľadne fungovania potravinového dodávateľského reťazca. Tieto zmeny spôsobili značné ťažkosti pre poľnohospodárskych výrobcov a naznačujú, že spotrebiteľia nedostávajú primerané obchodovanie.

Potravinový dodávateľský reťazec spája 3 dôležité sektory Európskej ekonomiky – poľnohospodárstvo, priemysel spracovania potravín a distribučné sektory – ktoré spolu predstavujú viac ako 5% európskej pridanej hodnoty a 7% práce. Okrem toho, jej výkonnosť má priame dôsledky pre všetkých obyvateľov Európy, vzhľadom na to, že potraviny predstavujú 16% výdavkov európskych domácností. Fungovanie potravinového dodávateľského reťazca naberá na zvýšenej dôležitosti na ceste ozdravovania v súvislosti so súčasnou ekonomickou a finančnou krízou. Vysoké spotrebiteľské ceny sú zdrojom znepokojenia, pretože vytvárajú tlak na príjmy domácností, zvlášť teraz v čase, keď sa vyžaduje nárast konzumovania. Tieto ceny sú obzvlášť náročné pre väčšinu ohrozených domácností, ktoré vydávajú značne väčšie percento ich príjmu na potraviny. V dlhšom časovom období je lepšie fungovanie potravinového dodávateľského reťazca veľmi dôležité pre

spotrebiteľa a pre zabezpečenie udržateľného rozdeľovania pridanej hodnoty v reťazci, a teda prispievaniu k nárastu jeho celkovej konkurencieschopnosti. Urgentne sú potrebné zlepšenia na zabránenie stupňovania spotrebiteľských cien potravín, keďže sa posilňuje ozdravovanie.

Komisia pozorne sleduje vývoj cien potravín, ako súčasť uplatňovania monitoringu trhu, zahájeného v súvislosti s prieskumom jednotného trhu¹ november 2007, ktorá je zameraná na poskytnutie strategických prostriedkov na identifikáciu príčin zlého fungovania. V decembri 2008 publikovala Komisia dočasnú správu o "Cenách potravín v Európe" a stanovila riadiaci plán, identifikujúci kľúčové smery pre stratégiu postupov². Toto oznámenie obsahuje konkrétne iniciatívy stratégie podľa vzoru strategických prostriedkov a takto uzatvára uplatňovanie monitoringu trhu v súvislosti s potravinovým dodávateľským reťazcom³.

Toto oznámenie je organizované nasledovne. V časti 2 je popísaný vzťah medzi cenami poľnohospodárskych komodít a zmenami v spotrebiteľských cenách potravín. V časti 3 sú identifikované hlavne problémy, ktorým čelí potravinový dodávateľský reťazec a predstavuje celý rad strategických iniciatív, zameraných na ich prekonanie. V časti 4 sú uvedené nasledujúce kroky, ktoré Komisia prijme na implementovanie týchto iniciatív a v časti 5 je záver.

2. VÝVOJ CIEN V SÚČASNOSTI

V priebehu druhej polovice roku 2007 a začiatkom roku 2008 prudko vzrástli ceny poľnohospodárskych komodít⁴. V dôsledku toho začali tak isto vzrastať ceny výrobcov potravín a spotrebiteľské ceny potravín, aj keď pomalším tempom. Toto sa môže vysvetliť skutočnosťou, že poľnohospodárske komodity tvoria len malé percento celkových výrobných nákladov potravín⁵ a pozorovaním, že väčšina konkurencie schopných trhov, výrobcovia potravín a distribútori stlmili časť nárastu cien.

Od druhého štvrťroku 2008 ceny poľnohospodárskych komodít klesali. V rozpore s cenami poľnohospodárskych komodít, ceny výrobcov potravín narastali do 4. štvrťroku 2008, zatiaľ čo spotrebiteľské ceny potravín doteraz neklesli. Okrem toho, percentá poklesu cien výrobcov potravín a spotrebiteľských cien potravín sú skôr nízke v porovnaní s poklesom cien poľnohospodárskych komodít. Reakcia spracovateľov potravín a distribútorov na pokles cien poľnohospodárskych komodít je v oboch prípadoch pomalšia a váhavejšia, ako ich reakcia na ich nárast v roku 2007. Táto diskrepancia má negatívne následky na potravinový dodávateľský reťazec, pretože zabraňuje spotrebiteľom, aby mali prospech z nižších cien a obmedzuje zotavenie cien poľnohospodárskych komodít znížením dopytu po potravinárskych produktoch.

---

¹ Pracovný dokument Komisie o "Implementovaní novej metodológie pre trh s produktmi a monitoring sektora" SEC(2007) 1517, ktorý sprevádza Oznámenie z Komisie o "Jednotnom trhu pre 21. storočie v Európe" – COM(2007) 724.

² Oznámenie z Komisie "O cenách potravín v Európe" – COM(2008) 821 a jej sprievodné Pracovné dokumenty

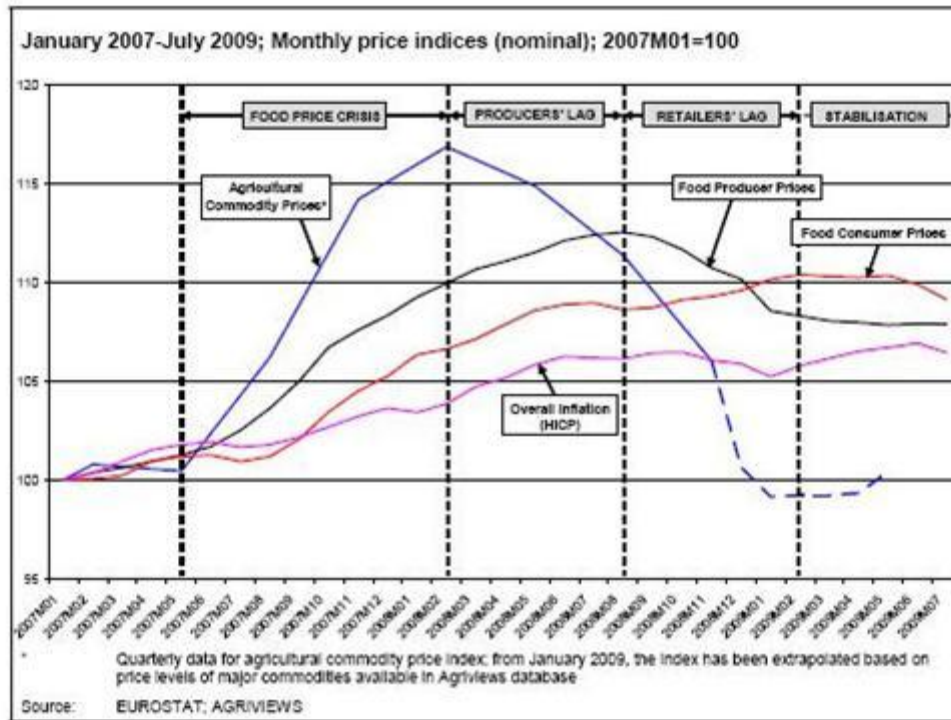
³ Technická analýza na ktorej je táto informácia založená je publikovaná v sérii 6 sprevádzajúcich pracovných dokumentov

⁴ Vývoj cien poľnohospodárskych komodít je podrobne uvedený v Oznámení z roku 2008 o "Cenách potravín v Európe".

⁵ Surové poľnohospodárske produkty predstavujú klesajúci podiel spotrebiteľských cien potravinárskych produktov.

Obrázok 1: Súčasný cenový vývoj v potravinovom dodávateľskom reťazci, EU-27

Figure 1: Recent price developments along the food supply chain, EU-27

Nezrovnalosti, pozorované medzi vývojom cien komodity a spotrebiteľskou cenou potravín, spolu s asymetrickou reakciou cien potravín na výkyvy cien komodít sa čiastočne vzťahujú na štrukturálnu slabú stránku v systéme, ako je celý rad sprostredkovateľov pôsobiacich v reťazci a konkurenčná štruktúra v určitých fázach reťazca. Okrem toho, prenikavé rozdiely vo vyjednávanej schopnosti medzi zmluvnými stranami prispieva k zníženiu rýchlosti a miery prenosu cien v reťazci a poskytuje vysvetlenie pre jej asymetriu. Okrem toho, pomalý prenos cenových zmien zdržiava nevyhnutné úpravy a pomáha predĺžiť neefektívnosť na trhu v každom kroku reťazca. Takéto neefektívnosti môžu zhoršiť cenovú nestálosť na trhoch s poľnohospodárskymi komoditami. Z tohto dôvodu sa Komisia domnieva, že súčasný vývoj cien by mohol poskytnúť pochopenie nutnosti na implementovanie konkrétnych strategických iniciatív ohľadne oblastí identifikovaných v riadiacom pláne v decembri 2008.

3. PREKONANIE HLAVNÝCH PROBLÉMOV, KTORÝM ČELÍ EURÓPSKY POTRAVINOVÝ DODÁVATEĽSKÝ REŤAZEC

Potravinový dodávateľský reťazec spája dôležité a rozdielne sektory európskeho hospodárstva, ktoré sú podstatné pre hospodársku, sociálnu a environmentálnu prosperitu, ako aj pre zdravie obyvateľov Európy. Vo viacerých dimenziách funguje reťazec dobre: dodáva európskym spotrebiteľom vysoko kvalitné, cenovo prístupné potravinárske výrobky, zabezpečuje bezpečnosť a vysledovateľnosť potravinárskych výrobkov a môže sa popýšiť dodávaním vysoko

konkurencie schopných, inovačných a tradičných výrobkov, v rámci EÚ a mimo EÚ. Avšak, celková konkurencieschopnosť reťazca a jej ekonomický nárast nespĺňa plne očakávania celkovej ekonomiky EÚ od roku 1995⁶, sektory potravinového dodávateľského reťazca čelia zvýšenej konkurencii zo strany medzinárodných účastníkov a súčasný vývoj potravín poukazuje na nedostatok pružnosti voči otarasom cien poľnohospodárskych produktov

Komisia pracuje so zúčastnenými stranami na zlepšení ich chápania hlavných problémov, ktorým čelí reťazec a definovaní podstatných a konkrétnych strategických opatrení v súlade s riadiacim plánom z decembra 2008. Zatiaľ čo potravinový dodávateľský reťazec je veľmi heterogénny a problémy, ktorým čelia tretie strany sa líšia v rámci subsektorov a členských štátov, boli identifikované 3 prierezové priority podstatné pre celý reťazec: (1) podporovať udržateľné a na trhu založené vzťahy medzi zúčastnenými stranami v potravinovom dodávateľskom reťazci; (2) zvýšenie transparentnosti v reťazci s cieľom podporiť súťaženie a zdokonaľiť jeho pružnosť voči cenovej nestálosti; a (3) podporovať integráciu a konkurencieschopnosť európskeho potravinového dodávateľského reťazca v členských štátoch.

3.1. Podporovanie udržateľných a na trhu založených vzťahoch medzi účastníkmi v potravinovom dodávateľskom reťazci

Potravinový dodávateľský reťazec je charakterizovaný rozsiahlou rozmanitosťou účastníkov, ktorých združuje: farmári, spracovatelia potravín, obchodníci, veľkoobchodníci, maloobchodníci. Veľmi veľké spoločnosti a malé a stredné podniky sú súbežne (simultánne) aktívne, ako konkurenti, dodávatelia alebo spotrebitelia. Tieto vzťahy sú často plné ťažkostí, ktoré brzdia plný potenciál reťazca. Kľúčovou úlohou vychádzajúcou z analýz ohľadne tejto záležitosti, ktorá zahrnuje tretie strany a Národné súťažné orgány, je potreba načrtnúť jasné rozlišovanie medzi záležitosťami v súvislosti s potenciálne nekalými obchodnými praktikami – ktoré sa týkajú porušenia rovnováhy vo vyjednávacej schopnosti zmluvných strán – a záležitosťami v súvislosti s protikonkurenčnými praktikami.

3.1.1.

Vyjednávacie schopnosti a potenciálne nekalé obchodné praktiky

V rámci potravinového dodávateľského reťazca, sa bežne vyskytujú podstatné porušenia rovnováhy vo vyjednávacej schopnosti medzi zmluvnými stranami a táto otázka bola označená tretími stranami ako závažný problém. Táto nesúmernosť (disproporcia) vo vyjednávacej schopnosti môže viesť k nekalým obchodným praktikám, pretože väčší a silnejší účastníci sa snažia využiť zmluvné dohody na ich prospech, buď lepšími cenami alebo lepšími lehotami alebo podmienkami. Takéto praktiky sa môžu vyskytovať v každom článku reťazca a môžu zahŕňať napríklad neskoré platby, jednostranné zmeny v dohodách, ad-hoc zmeny zmluvných podmienok, zálohových platieb ako vstupných poplatkov na rokovania... V rámci dodávateľských reťazcov nespracovaných potravín, malé farmy a družstvá často jednajú s väčšími nákupcami, výrobcami, veľkoobchodníkmi alebo maloobchodníkmi. V rámci dodávateľských reťazcov spracovaných potravín, na jednej strane malí spracovatelia potravín obyčajne uzatvárajú kontrakty s veľkými maloobchodníkmi, ktorí sú často ich jediným kanálom pre vstup na trh.

⁶ Priemerný nárast pridanej hodnoty sektorov potravinového dodávateľského reťazca je o 2% nižší za rok ako priemerný nárast v EÚ od roku 1995.

Na druhej strane, veľkí, multinárodní výrobcovia potravín môžu mať tak isto dôležitú vyjednávaciu schopnosť, pretože ponúkajú značkové výrobky, bez ktorých sa maloobchodníci nemôžu zaobísť.

Zmluvná nerovnováha spojená s nerovnomernou vyjednávacou silou má negatívny vplyv na konkurencieschopnosť potravinového dodávateľského reťazca, keďže menší ale výkonní účastníci môžu byť prinútení pracovať v podmienkach nižšej ziskovosti, ktoré znižujú ich schopnosť a motivácie investovať do zlepšenej kvality výrobku a inovácie výrobných procesov. Lepšia informovanosť o zmluvných právach a dôraznejšie opatrenia voči nekalým zmluvným praktikám by mohli prispieť k zabráneniu týchto nevýhod (nedostatkov), keďže účastníci s obmedzenou vyjednávacou schopnosťou trpia nedostatkom informácií o svojich právach. Okrem toho môžu váhať spochybníť podmienky dohody, pretože sa obávajú, že stratia kontrakt celkom.

Preto je potrebné lepšie pochopiť a do hĺbky preskúmať zmluvné praktiky a ich väzbu na asymetrie vo vyjednávací sile v rámci potravinového dodávateľského reťazca, pretože, v závislosti na každej individuálnej situácii, by mohli viesť k nekalým a neefektívnym dôsledkom.

3.1.2. Trhová sila a potenciálne protikonkurenčné praktiky

Schopnosť dodávateľov a/alebo nákupcov uplatňovať ich trhovou silu spôsobom, ktorý poruší konkurenciu na ujmu spotrebiteľov, závisí v prvom rade na type dodávateľského reťazca a na podmienkach miestneho trhu. Vzhľadom na to, že trhy s potravinami sú najčastejšie národné alebo miestne, čo sa týka rámca, Komisia úzko pracuje s Národnými súťažnými orgánmi pre oblasť otázok súvisiacich s potravinami v rámci Európskej súťažnej siete (ECN) [National Competition Authorities on food related issues in the framework of the European Competition Network (ECN)].

V dôsledku toho Národné súťažné orgány udelili hlavnú prioritu prieskumom prípad k prípadu ako aj rozsiahlejším skúmaniam ohľadne potravinových trhov. Tieto opatrenia dohromady, značne zlepšili chápanie fungovania tohto rozhodujúceho sektora ekonomiky. Okrem toho určité prieskumy viedli k zisteniu významného počtu závažných porušovaní predpisov, ako sú prípady udržiavania kartelových a maloobchodných cien. Tieto porušovania boli rýchlo odstránené na základe rozkazu prestať a vzdať sa ďalších pokusov, a boli sprevádzané, tam kde to bolo vhodné, značnými pokutami.

V súlade s Oznámením z decembra 2008⁷, Komisia tak isto preskúmala závažnosť určitých obchodných praktík z hľadiska pravdepodobnosti vzniku a ich schopnosti zvýšiť znepokojenia ohľadne konkurencie v rámci príslušných potravinových dodávateľských reťazcov. Okrem toho, sa popri udržiavaní klasických kartelových cien a maloobchodných cien, považovalo sa potrebné aby súťažné orgány venovali špeciálnu pozornosť iným praktikám, ako sú spoločné dohody o komercializácii, dohody o viazanom obchode, dohody o spoločnom nákupe (nákupné aliancie) a zvyšovanie používania privátnych značiek. Pre takéto praktiky je potrebné vyváženie zvýšenia efektívnosti a potenciálne protisúťažné účinky. Nemôže sa vykonať žiadne prílišné

---

⁷ Oznámenie z Komisie o "Cenách potravín v Európe" – COM(2008) 821.

zovšeobecnenie a Národné súťažné orgány (National Competition Authorities) súhlasia, že je potrebná analýza od prípadu k prípadu, založená na špecifičnosti podmienok miestneho trhu, aby sa vytvorila existencia možného poškodenia súťaže.

S cieľom podporiť udržateľné a na trhu založené vzťahy medzi účastníkmi potravinového dodávateľského reťazca, Komisia:

1. sa domnieva, že sú potrebné kroky na eliminovanie nekalých zmluvných praktík medzi podnikateľmi v celom potravinovom dodávateľskom reťazci

1.1. **Komisia bude pracovať s členskými štátmi**, aby boli zmluvné vzťahy založené na bezpečnejšom základe, tak aby boli zmluvné strany schopné získať úplné výhody z jednotného trhu pri zachovaní ich slobody zmluvy. Toto bude znamenať:

– **výmenu informácií o zmluvných praktikách**, vrátane objasnenia zmluvných práv a legálnosti a nestrannosti bežne používaných zmluvných podmienok;

– **zahájenie kampaní ohľadne informovanosti** s cieľom informovať tretie strany o ich zmluvných právach a potenciálne ilegálnych alebo nekalých praktikách;

– **výmenu najlepších postupov o notifikácii zmluvných praktík** (napr. Ombudsmen, opatrenia donucovacích orgánov, kolektívne opatrenia);

1.2. **Na úrovni Spoločenstva**, na základe informácií zozbieraných v tejto súvislosti, Komisia bude:

– **pracovať spolu s účastníkmi potravinového dodávateľského reťazca na príprave sady štandardných kontraktov**, ktorých používanie by bolo dobrovoľné, berúc do úvahy rozmanitosť potravinového dodávateľského reťazca;

– **hodnotiť nekalé zmluvné praktiky na Vnútorom trhu a navrhne potrebné opatrenia Spoločenstva, s cieľom zapracovať takéto praktiky.**

2. bude spolupracovať s Európskou súťažnou sieťou (European Competition Network (ECN) na vývoji spoločného prístupu k príslušným otázkam súťaže⁸

,zameranom na trvalej výmene informácií, okamžitej identifikácii problematických prípadov a pohotovom pridelovaní úloh

každému členovi. V tejto súvislosti Komisia navrhuje vytvoriť, tam, kde je to potrebné, spoločné pracovné tímy v rámci ECN, ktoré sa budú venovať analýze špecifických praktík a trhov, ktoré môžu byť kritické pre fungovanie potravinového dodávateľského reťazca. Táto zlepšená spolupráca prispeje k lepšiemu zisteniu endemických problémov, ktoré sú špecifické pre potravinové trhy a ku koordinácii opatrení v budúcnosti

---

⁸ Je potrebné si všimnúť, že dopad vertikálnych vzťahov medzi prevádzkovateľmi v reťazci o konkurencii spadá do pôsobnosti existujúcich predpisov uplatniteľných na vertikálne dohody – nariadenie Komisie (ES) č. 2790/1999 z 22. decembra 1999 a súvisiacich pokynov Komisie o vertikálnych obmedzeniach, v súčasnosti predmetom skúmania.

3.2. Zvýšenie transparentnosti potravinového dodávateľského reťazca s cieľom povzbudiť hospodársku súťaž a zlepšiť jej pružnosť vo vzťahu k cenovej nestabilite

Trhy v potravinovom dodávateľskom reťazci sú poznačené netransparentnosťou cien a nedostatočnou schopnosťou prognózovať. Priamo v dodávateľskom reťazci, sú deriváty významným prostriedkom ako sa vysporiadať s pozorovanou nestabilitou cien poľnohospodárskych komodít. Podstatnou úlohou je zabezpečiť, aby deriváty plnili úlohu svojich pôvodných zámerov v zmysle sledovania cien a ich ochrany. Problém ako sa vysporiadať s “neúmernou špekuláciou” na trhu s komoditami sa diskutuje celoplošne. V tomto zmysle, je potrebné zlepšiť celkovú transparentnosť a dohľad v rámci EÚ pre deriváty poľnohospodárskych komodít – vrátane obchodov s cennými papiermi mimo burzy. Predovšetkým je potrebný lepší prehľad o činnosti rozličných účastníkov trhu.

Okrem toho, cestovná mapa navrhla vytvorenie programu pre sledovanie európskych cien potravín, aby sa zvýšila transparentnosť cien na odberateľských trhoch reťazca. Dnes Komisia publikuje prvú verziu takéhoto programu⁹, v ktorom zhromaždila údaje zozbierané Eurostatom a národnými štatistickými úradmi. Program je štruktúrovaný v dvoch dimenziách:

- Sledovanie úrovne spotrebiteľských cien porovnateľných potravinárskych výrobkov v členských štátoch, aby sa vyhodnotil cenový rozptyl a stupeň integrácie maloobchodného vnútorného trhu s potravinami – pozri časť 3.3.;
- Sledovanie vývoja cien v členských štátoch na každom stupni dodávateľského reťazca – ceny potravín u prvovýrobcu, spracovateľa a spotrebiteľa – v súvislosti s vybranými produktami ako sú mlieko, syry a bravčové mäso.

Program monitoringu takto poskytne cenné informácie ohľadne cenových hladín a trendoch v celom potravinovom dodávateľskom reťazci a ukáže vývoj ceny daného výrobku podľa členských štátov, pričom bude brať do úvahy rozmanitosť reťazca. Zviditeľní vývoj ceny potraviny v každej krajine a prispeje k zvýšeniu tlaku na záujmové skupiny s cieľom urýchliť transformáciu cien. Program sa bude ďalej rozvíjať, aby sa zdokonalilo spojenie medzi spotrebiteľskými cenami potravín, spracovateľskými cenami a cenami u prvovýrobcov a tiež aby sa zvýšil rozsah potravín na účely monitoringu.

Zatiaľ čo spotrebiteľské prieskumy, ktoré sa konali v rámci “Second Consumer Markets Scoreboard¹⁰” poukazujú na celkovú spokojnosť so službami, ktoré ponúka maloobchod s potravinami, na druhej strane odhaľujú relatívnu nespokojnosť čo sa týka porovnateľnosti cien potravín medzi jednotlivými maloobchodníkmi. Z tohoto dôvodu je žiaduce aj naďalej rozvíjať nástroje na porovnávanie cien (ako sú napr. webové stránky alebo mobilné telefóny, ktoré sa môžu používať v obchode na snímanie a porovnávanie výrobkov) potravín, nasledujúc príklady

---

⁹ dostupné na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/hicp/data/database>

¹⁰ Vyhodnotenie spotrebiteľských trhov (The consumer Markets Scoreboard), 2. edícia, 2009

viacerých takýchto úspešných služieb v rámci Európy. Sprístupnenie a používanie týchto webových stránok môže vyslať účinný signál obyvateľstvu tých vlád, ktoré podnikajú konkrétne kroky zamerané na šetrenie v rámci ich denných alebo týždenných nákupov. Mohlo by to tiež prispieť k väčšej konkurencii na úrovni maloobchodu na miestnych trhoch, ako aj dodávateľských trhoch v rámci potravinového dodávateľského reťazca. Komisia si je zároveň vedomá potreby zabezpečiť vysokú kvalitu každej informácie vyslanej k spotrebiteľovi. Určenie kľúčových faktorov, ktoré by mohli byť úspešné v rámci služieb porovnávania cien, ktoré sú založené na existujúcich skúsenostiach bude významnou pomocou v ďalšom rozvoji takýchto nástrojov.

**V záujme zvýšenia transparentnosti v potravinovom dodávateľskom reťazci
Komisia:**

3. vypracuje návrhy na zdokonalenie dohľadu a celkovej transparentnosti derivátových trhov s poľnohospodárskymi komoditami v kontexte celkového prístupu k derivátom ¹¹ a prehľadu smernice pre trhy a finančné nástroje (MiFID):

3.1. príslušnú transparentnosť a požiadavky týkajúce sa hlásenia treba rozšíriť na všetky deriváty poľnohospodárskych komodít, vrátane tých, ktoré sú obchodované mimo burzy;

3.2. tieto povinnosti by mali byť doplnené zavedením pozície povinnosti hlásenia podľa kategórií obchodníkov, ktoré budú definované na úrovni EÚ. Toto umožní regulátorom získať prehľad o pozíciách, ktoré držia rozličné typy obchodníkov;

3.3. možnosť umožniť regulátorom stanoviť pozičné limity, aby mohli čeliť neprimeraným cenovým pohybom alebo koncentrácii špekulatívnych pozícií ¹² bude starostlivo zvážená, s cieľom zabezpečiť efektívne fungovanie týchto trhov;

4. dnes zverejňuje prvé vydanie programu monitoringu európskych cien potravín a stavia sa pred úlohu preskúmať možnosti jeho ďalšieho rozvoja s cieľom zahrnúť väčšie množstvo potravinárskych výrobkov a reťazcov, so začiatkom akcie v lete 2010. Toto si bude vyžadovať spoluprácu národných štatistických úradov. Komisia preto vyzýva národné štatistické úrady, aby začali so zberom potrebných údajov;

5. odporúča všetkým členským štátom, aby prostredníctvom webu sprístupnili služby pre porovnanie maloobchodných cien potravín. Komisia bude spolupracovať s členskými štátmi s cieľom zabezpečiť výmenu doporučených praktík a skúseností v tejto oblasti.

¹¹ Ako je to navrhnuté v COM(2009) 563 "Zabezpečenie efektívnych, bezpečných a zdravých derivátových trhov: smerovanie budúcej politiky".

¹² Špekulatívne pozičné limity sú limity, ktoré určujú, koľko otvorených derivátových kontraktov môžu držať osobitné kategórie obchodníkov.

3.3. Podpora integrácie a konkurencieschopnosti európskeho potravinového dodávateľského reťazca v členských štátoch

3.3.1.

Integrácia potravinového dodávateľského reťazca

Ako už upozorňuje správa “Ceny potravín v Európe”, potravinový dodávateľský reťazec je veľmi rozdrobený medzi členskými štátmi EÚ. Informácie, ktoré sa získali z programu monitoringu európskych cien potravín potvrdzujú významné rozdiely medzi štátmi a to jednak čo sa týka cenových hladín, ako aj vývoja cien. I keď cenový rozptyl potravín a nealkoholických nápojov vo vnútri EÚ klesá, stále zostávajú významné rozdiely v rozptyle cien u rozličných produktov, tak ako to ukazuje obrázok 2, vychádzajúc z údajov pochádzajúcich z experimentálneho zberu cien¹³. Cenový rozptyl medzi niektorými základnými produktami, ako je cukor alebo maslo je významne menší ako je priemer; v prípade iných spotrebiteľských výrobkov, ako sú minerálne vody, vajcia alebo zmrzlina je odchýlka v cenách vyššia ako je priemerný rozptyl pre skúmané potravinárske výrobky.

Rozdiely v cenách medzi štátmi vysvetľuje viacero národných faktorov, ako sú rozdiely v priemerných príjmoch domácností, potravinové zvyklosti, rozdiely v dani z pridanej hodnoty alebo podiel domácej produkcie. Avšak úlohu hrajú aj iné faktory, ktoré súvisia s dynamikou trhu a systémom regulácie. Komisia sa angažuje v procese pokračujúcej harmonizácie štandardov bezpečnosti potravín, s cieľom ďalšieho posilnenia cezhraničného obchodu potravinárskych výrobkov. Toto je obzvlášť významné, aby sa dalo vyhnúť problémom, ktoré môžu vyplývať z naliehavých prípadov v potravinovom reťazci, ktorého pôvod je v inom členskom štáte alebo tretej krajine. Systematické uplatňovanie smernice o nekalých obchodných praktikách, ako aj pripravovaná smernica o označovaní¹⁴ tiež prispievajú k zvýšenej integrácii potravinového dodávateľského reťazca. Záverom, Komisia nedávno prijala niekoľko rozhodnutí k pozastaveniu prípravy národných a regionálnych systémov označovania pôvodu. Okrem toho navrhla pripraviť nový legislatívny rámec pre systémy zemepisného označovania, trhových štandardov a certifikácie v rámci zabezpečenia kvality poľnohospodárskych produktov¹⁵.

Obrázok 2: Rozptyl cenových hladín vybraných produktov v členských štátoch

Figure 2: Dispersion of price levels for selected products across Member States

Obchodné praktiky ako sú obmedzenia teritoriálne smerovaných dodávok alebo prekážky stavané paralelnému obchodu predstavujú ďalšiu kľúčovú bariéru pre integráciu EÚ trhov. Záujmové skupiny si sťažujú na takéto praktiky, ktoré sú nezlučiteľné s princípmi vnútorného trhu Spoločenstva. Typickým príkladom sú maloobchodníci istej krajiny, ktorí sú “nútení” nakupovať miestne pri obchodovaní s medzinárodnými dodávateľmi, čo vyvoláva prekážky v medzinárodnom obchode. S veľkou pravdepodobnosťou takéto praktiky narušia fungovanie vnútorného trhu Spoločenstva a mohli by negatívne ovplyvniť spotrebiteľov kvôli vyšším cenám a užšiemu sortimentu výrobkov.

13 Zber údajov o cenách vykonal Eurostat pre programy Consumer Markets Scoreboard a pre European Food Prices Monitoring Tool.

14 Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady ohľadne ustanovenia týkajúceho sa podávania informácií o potravinách spotrebiteľovi – COM(2008) 40.

15 Zpráva Komisie "Zabezpečenie kvality poľnohospodárskych produktov" – COM(2009) 234 konečná verzia.

Z dôvodu odstránenia prekážok a ukončenia praktík, ktoré rozdeľujú vnútorný trh Spoločenstva Komisia :

6. vyhodnotí opatrenia namierené proti obmedzovaniu teritoriálne smerovaných dodávok v takom rozsahu, že to spôsobuje ekonomickú neefektívnosť a odporuje to princípom vnútorného trhu Spoločenstva. Komisia do konca roku 2010 predloží správu Hodnotenie dopadov, ktorá bude vychádzať z podrobnej štúdie a bude informovať o svojich aktivitách;

7. upozorní Radu a Európsky parlament, aby urýchlene prijali návrh Komisie na revíziu legislatívy vo vzťahu k predpisom súvisiacich s označovaním;

8. posúdi vybrané environmentálne štandardy a systémy označovania pôvodu, ktoré by mohli byť bariérou medzinárodného obchodu, s cieľom zistiť, či zámery politiky týchto nariadení možno dosiahnuť s menším dopadom na integráciu potravinového dodávateľského reťazca; bude tiež spolupracovať s členskými štátmi a sektorom s cieľom zabezpečiť lepšiu harmonizáciu v oblasti implementácie štandardov bezpečnosti potravín na úrovni Spoločenstva.

3.3.2.

Konkurencieschopnosť potravinového dodávateľského reťazca

Poľnohospodársky sektor je vysoko rozdrobený a rozdielny čo sa týka veľkosti, typu fariem a sociálno-ekonomickej charakteristiky poľnohospodárskych podnikov. Súčasná ekonomická kríza má zásadný vplyv na tento sektor vyvíjaním značného tlaku na poľnohospodárske ceny a hospodárske výsledky, obzvlášť v sektoroch mlieka a chovu dobytka. I keď sa na zmiernenie niektorých najnegatívnejších vplyvov krízy implementovalo už niekoľko mechanizmov začlenených do Spoločnej poľnohospodárskej politiky, zároveň to prinieslo väčší tlak na ďalšiu reštrukturalizáciu sektora.

Agropotravinársky sektor významne napomáha zvyšovaniu zamestnanosti a rastu pridanej hodnoty vo výrobných sektoroch EÚ, ale čo sa týka rastu pridanej hodnoty a produktivity práce v potravinárskom sektore EÚ, tu pozícia Spoločenstva zaostáva za USA. V súvislosti s pozíciou na svetových trhoch, strácajú potravinárske výrobky EÚ podiel na trhu v Brazílii, Kanade a Austrálii. Pracovná skupina na vysokej úrovni pre konkurencieschopnosť agropotravinárskeho sektora¹⁶ (HLG), vychádzajúc z komplexného prístupu identifikovala hlavné problémy, ktoré sú podstatou rozdielov v konkurencieschopnosti sektora a navrhla súbor 30 konkrétnych odporúčaní určených politickým a ekonomickým účastníkom¹⁷. Skupina HLG potvrdila nedostatočnú transparentnosť v mechanizmoch tvorby cien a porušenie rovnováhy medzi účastníkmi, čo sú hlavné problémy potravinového dodávateľského reťazca. Okrem toho, kým EÚ zotrváva na vysokej úrovni štandardov bezpečnosti a kvality potravín, skupina HLG akcentuje potrebu vytvoriť lepší inovačný systém, zamerať sa na cielenu činnosť vo vzťahu k početným malým a stredným podnikom (SMEs) v sektore a na účinkovanie európskeho agropotravinárskeho sektora na svetových trhoch.

¹⁶ Rozhodnutie Komisie č. 2008/359/ES z 28. apríla 2008.

¹⁷ konečná verzia, odporúčania a cestovná mapa kľúčových iniciatív prístupná na webe:
<http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/food/competitiveness/high-level-group/documentation/>

Rovnako maloobchodný sektor čelí problémom konkurencieschopnosti. Aj napriek tomu, že sa sektor za posledné desaťročie dramaticky transformoval, čo bolo výsledkom rastúcej fúzie, vzniku silných diskontných reťazcov a zavedenia vlastného označovania spojeného s nízkymi nákladmi, európsky maloobchod zaznamenal v poslednom desaťročí nižšiu rast produktivity, ako napr. jeho americký protihráč. Spomedzi viacerých faktorov, ktoré prispeli k týmto rozdielom produktivity, čo je ovšem aj záležitosť rôznej dynamiky trhu, pravdepodobne investície do informačných a telekomunikačných technológií a tiež do nových obchodných postupov zohrali dôležitú úlohu. Aj niektoré regulačné vlastnosti mohli byť prekážkou rastu produktivity v maloobchodnom sektore EÚ. Reštriktívne predpisy v súvislosti s prevádzkami limitovali otváranie nových obchodných zariadení a tým aj šírenie inovácie¹⁸. Rozhodujúcou bude náročná implementácia smernice Services Directive, ktorá by mala zásadne prispieť k odstráneniu týchto bariér.

Na podporu konkurencieschopnosti potravinového dodávateľského reťazca Komisia zamýšľa:

9. podporiť a uľahčiť reštrukturalizáciu a konsolidáciu agrosektora a to jednak v kontexte s politikou rozvoja vidieka, najmä podporou vzniku nezávislých poľnohospodárskych výrobných organizácií ako aj v širšom kontexte Spoločnej poľnohospodárskej politiky po roku 2013. Najprv sa tento zámer preverí v mliekarenskom sektore, ktorý sa nachádza v špecifickej situácii a k čomu bola nedávno vytvorená Pracovná skupina expertov na vysokej úrovni pre mlieko;

10. prijať opatrenia, aby posunula návrhy Pracovnej skupiny expertov na vysokej úrovni s cieľom zlepšiť konkurencieschopnosť agropotravinárskeho sektora, hlavne malých a stredných podnikov a podporiť inováciu a export v tomto sektore.

4. IMPLEMENTÁCIA POLITICKÝCH INCIATÍV

Táto zpráva predkladá niekoľko návrhov k riešeniu problémov. Zvýšenie transparentnosti v potravinovom dodávateľskom reťazci a podpora trvalých trhov založených vzťahov medzi záujmovými skupinami majú potenciál napomôcť európskemu zotaveniu a musia sa preto zahájiť prioritne pred koncom roka 2010. Ďalšie iniciatívy, zamerané na štrukturálne problémy reťazca, s cieľom zvýšiť integráciu a konkurencieschopnosť sú predpokladané v dlhšom časovom horizonte. Budú doplnené návrhmi na posilnenie konkurencieschopnosti európskeho maloobchodného sektora v pripravovanej správe o vykonávaní monitoringu maloobchodných trhov (Communication on the Retail Market Monitoring exercise).

---

¹⁸ Tieto problémy sa ďalej rozpracujú v pripravovanej správe o vykonávaní monitoringu maloobchodného trhu.

Komisia zverejní do konca novembra 2010 správu týkajúca sa ďalšej navrhovanej činnosti a to na základe pokračujúcich diskusií s inštitúciami EÚ a príslušnými záujmovými skupinami. K tomuto účelu Komisia plánuje rozšíriť rozsah a mandát existujúcej Pracovnej skupiny na vysokej úrovni pre konkurencieschopnosť agropotravinárskeho sektora, ako aj jej členstvo.

5. ZÁVER

Prudký rast a zníženie cien poľnohospodárskych komodít a ich oneskorený účinok na ceny potravín, vyvolal znepokojenie medzi záujmovými skupinami a tvorcami politiky v súvislosti s fungovaním potravinového dodávateľského reťazca. Vykonanie monitoringu trhu v priebehu posledných dvoch rokov ukázalo, že tieto obavy sú opodstanené. Nedostatok transparentnosti na trhu, nerovnosť pri obchodných rokovaniach, protikonkurenčné praktiky viedli k deformáciám trhu s negatívnym účinkom na konkurencieschopnosť potravinového dodávateľského reťazca ako celku. Podobne aj rigidita cien negatívne ovplyvnila schopnosť prispôbiť sa, ako aj samotnú inováciu vo všetkých sektoroch dodávateľského reťazca.

Pri pohľade do budúcnosti by nebolo veľkým prekvapením, keby ceny poľnohospodárskych komodít opäť začali rýchlo rásť, tak ako sa svet bude postupne zotavovať z recesie. Ak sa identifikovanému zlyhaniu trhu nebude venovať okamžitá pozornosť existuje riziko, že spotrebiteľské ceny potravín sa budú zvyšovať opäť disproporcionálne, čo bude viesť k poklesu kúpnej sily a spotrebiteľskej dôvery a pravdepodobne to povedie aj k spomaleniu nastávajúceho oživenia európskej ekonomiky. Je preto krajne nevyhnutné venovať stále pozornosť tejto problematike, aby sa mohli identifikovať a odstrániť trhové deformácie, ktoré prispeli k zisteným disproporciám v tvorbe cien v rámci potravinového dodávateľského reťazca.